

U 50/2024 vp

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Norjan kuningaskunnan pääsyn unionin avaruusohjelman mukaisesti perustetun maailmanlaajuisen satelliittinavigointijärjestelmän tarjoamaan julkisesti säänneltyyn palveluun edellyttämiä käyttöehtoja koskevan Euroopan unionin ja Norjan kuningaskunnan välisen sopimuksen tekemisestä

Perustuslain 96 §:n 2 momentin perusteella lähetetään eduskunnalle muistio Norjan kuningaskunnan pääsyn unionin avaruusohjelman mukaisesti perustetun maailmanlaajuisen satelliittinavigointijärjestelmän tarjoamaan julkisesti säänneltyyn palveluun edellyttämiä käyttöehtoja koskevan Euroopan unionin ja Norjan kuningaskunnan välisen sopimuksen tekemisestä.

Helsingissä 5.12.2024

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranne

Erityisasiantuntija Taruanne Lindevall

5.12.2024

**EHDOTUS NEUVOSTON PÄÄTÖKSEKSI NORJAN KUNINGASKUNNAN PÄÄSYN
UNIONIN AVARUUSOHJELMAN MUKAISESTI PERUSTETUN
MAAILMALAAJUISEN SATELLIITTINAVIGOINTIJÄRJESTELMÄN TARJOAMAAN
JULKISESTI SÄÄNNELTYYN PALVELUUN EDELLYTTÄMIÄ KÄYTTÖEHTOJA
KOSKEVAN EUROOPAN UNIONIN JA NORJAN KUNINGASKUNNAN VÄLISEN
SOPIMUKSEN TEKEMISESTÄ UNIONIN PUOLESTA**

1 Tausta

Norja on EU:n läheisin unionin avaruusohjelmaan osallistuva strateginen kumppani. Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Norjan kuningaskunnan välillä on tehty yhteistyösopimus, joka tuli voimaan 2016, ja se koskee satelliittinavigointia. Lisäksi Norja osallistuu useimpiin unionin avaruusohjelman komponentteihin, lukuun ottamatta joitakin poikkeuksia, kuten Galileon julkisesti säänneltyä palvelua, jäljempänä 'PRS-palvelu'.

Yhteistyösopimuksessa vahvistetaan yhteistyön periaatteet sekä Norjan oikeudet ja velvollisuudet esimerkiksi turvallisuuden, maa-asemien ja radiotaajuuksien osalta. Tämän vuoden 2016 sopimuksen nojalla Norja tarjoaa teknologiaa Galileolle ja sijoittaa PRS-palvelun maa-asemia Jan Mayeniin, Svalbardiin ja Trolliin (Antarktis). Norjan kuningaskunta ja Euroopan unioni tekivät sopimuksen turvaluokiteltujen tietojen vaihtoon sovellettavista turvallisuusmenettelyistä vuonna 2004.

Norja pyysi 20 päivänä tammikuuta 2012 aloittamaan neuvottelut sopimuksesta, jolla sille annetaan pääsy Galileon PRS-palveluun. Neuvosto antoi 20 päivänä toukokuuta 2016 luvan neuvottelujen aloittamiseen unionin puolesta. Neuvottelukierroksia on käyty yhteensä seitsemän, joista ensimmäinen vuonna 2016 ja viimeisin 4.10.2023. Neuvottelut on nyt saatu päätökseen ja allekirjoittamispäätösehdotus ja tekemispäätösehdotus annettu. Jatkokäsittelyn tarkemmasta aikataulusta ei ole saatu tietoa.

Unionin avaruusohjelma-asetuksen 8 artiklan 4 kohdan nojalla kolmansien maiden osallistumiseen Galileon PRS-palveluun sovelletaan päätöksen N:o 1104/2011/EU 3 artiklan 5 kohtaa, jonka mukaan kolmannet maat voivat osallistua PRS-palveluun, jos ne ovat tehneet unionin kanssa SEUT 218 artiklan mukaisesti tietoturvallisuutta koskevan sopimuksen ja sopimuksen, jossa vahvistetaan PRS-palvelun käyttöehdot ja johon kuuluu erityisedellytyksin myös PRS-vastaanottimien valmistus turvamoduuleja lukuun ottamatta.

2 Sopimuksen tavoite ja pääasiallinen sisältö

Galileon eri palveluista PRS-palvelu on suojatuin ja arkaluonteisin ja se tuottaa jäsenvaltioille paikannus- ja aikatietoja, joka sietää salatun ja vahvan lähetyssignaalin ansiosta tahallista kybervaikuttamista ja tahattomia häiriöitä. Näin ollen se soveltuu palveluihin, joiden on oltava vakaita ja täydellisen luotettavia ja joiden jatkuvuus on pystyttävä takaamaan myös vakavimmissa kriisitilanteissa. Geopoliittisesta näkökulmasta Norjan osallistuminen Galileon PRS-palveluun vahvistaa osaltaan Euroopan asemaa maailmanlaajuisena toimijana ja edistää kansainvälistä yhteistyötä Euroopan avaruusstrategiassa määritellyllä tavalla.

Norjan kaltaisen saman mielisen kumppanin osallistuminen PRS-palveluun on täysin linjassa Euroopan avaruusstrategian ja turvallisuutta ja puolustusta tukevan Euroopan unionin avaruusstrategian kanssa, joissa todetaan, että kansainvälistä yhteistyötä olisi edistettävä, jotta voidaan maksimoida avaruudesta yhteiskunnalle ja EU:n taloudelle saatavat hyödyt, tukea kilpailukykyistä eurooppalaista avaruusala ja lujittaa Euroopan autonomiaa avaruuden käytössä turvatessa ja turvallisessa ympäristössä.

Lisäksi se on yhdenmukaista EU:n voimakkaammasta sitoutumisesta rauhanomaiseen, kestävään ja vauraaseen arktiseen alueeseen annetun yhteisen tiedonannon kanssa, koska PRS-palvelulla varmistetaan valtuutetuille käyttäjille, myös Norjalle, rajoittamaton ja keskeytymätön pääsy vankkoihin navigointipalveluihin arktisella alueella, mikä parantaa alueen toimintojen turvallisuutta.

Liikenne- ja viestintäministeriö on valtuuttanut liikenne- ja viestintävirasto Traficom edustamaan Suomea sopimusvalmisteluissa. Suomi on tukenut Norjan mukaan tuloa PRS-käyttäjäksi ja potentiaaliseksi vastaanotinvalmistajaksi.

Sopimuksella on tarkoitus vahvistaa PRS-palvelun käyttöehdot Norjan osalta edellä viitatus päätöksen N:o 1104/2011/EU 3 artiklan 5 kohdan b alakohdan mukaisesti. Sopimuksen myötä Norja tulee mukaan PRS-käyttäjäksi ja potentiaaliseksi vastaanotinvalmistajaksi.

3 Sopimuksen oikeusperusta

Sopimusta on neuvoteltu unionin puolesta Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT) 218 artiklan mukaisessa menettelyssä.

Komissio on ehdottanut sopimuksen allekirjoittamista ja tekemistä koskevien päätösten aineelliseksi oikeusperustaksi SEUT 189 artiklaa, jonka 2 kohdan mukaan Euroopan parlamentti ja neuvosto säätävät tavallista lainsäätämisyjärjestystä noudattaen toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen eurooppalaisen avaruuspolitiikan, mukaan lukien unionin avaruusohjelman, tavoitteiden saavuttamiseksi. Kyseisen oikeusperustan seurauksena neuvosto tekee päätökset sopimuksen allekirjoittamisesta ja tekemisestä unionin puolesta määräenemmistöllä SEUT 218 artiklan 8 kohdan mukaisesti.

Neuvoston päätös sopimuksen allekirjoittamisesta ei edellytä Euroopan parlamentin kuulemista tai hyväksyntää. Neuvoston päätös sopimuksen tekemisestä edellyttää kuitenkin parlamentin hyväksyntää SEUT 218 artiklan 6(a) kohdan mukaan. Parlamentille tiedotetaan asiasta menettelyn kaikissa vaiheissa SEUT 218 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Valtioneuvosto pitää komission ehdotusta aineelliseksi oikeusperustaksi asianmukaisena.

4 Sopimuksen vaikutukset

Norjan kanssa tehtävä sopimus vahvistaa EU:n strategista asemaa, mikä on yksi turvallisuutta ja puolustusta tukevan Euroopan unionin avaruusstrategian tavoitteista. Norjan pääsy PRS-palveluun on Euroopan unionin ja Suomen edun mukaista, koska sen avulla voidaan laajentaa PRS-vastaanottimien globaaleja markkinoita ja siten tuottaa tuloja Euroopan unionille.

Norjan kanssa tehty PRS-sopimus tukee useita EU:n painopisteitä, kuten vihreän kehityksen ohjelmaa, Euroopan digitaalista valmiutta, ihmisten hyväksi toimivaa taloutta ja vahvempaa EU:ta maailmannäyttämöllä. Koska Norjan maantieteellinen sijainti lähellä arktista aluetta

on strategisesti merkittävä, PRS-sopimus edistää myös turvallisuutta sekä kestäväää kehitystä.

Talousarvion kannalta tarkasteltuna Norjan osallistuminen ei tuota ulkoisia käyttötarkoitukseensa sidottuja tuloja, koska Norja osallistuu jo Galileo-ohjelman rahoitukseen vuosittain. Näin ollen sillä ei ole talousarviovaikutuksia.

5 Sopimuksen suhde Suomen lainsäädäntöön, perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin

Komission ehdotuksen mukaisesti sopimus esitetään tehtäväksi EU:n ja Norjan Kuningaskunnan välille eli sopimus olisi unionisopimus. Sopimus koskee unionin rahoitusalueeseen kuuluvaa alaa.

6 Ahvenanmaan toimivalta

Sopimusehdotuksella ei olisi välitöntä vaikutusta Ahvenanmaan asemaan. Valmisteltaessa lakia avaruustoiminnasta (63/2018) on oikeusministeriön ja Ahvenanmaan maakuntahallituksen asiantuntijoiden kanssa käytyjen keskustelujen nojalla arvioitu, että Ahvenanmaan itsehallintolaissa säädetyn valtakunnan ja maakunnan välisen toimivallanjaon näkökulmasta avaruustoiminta kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 42 kohdan mukaisesti.

7 Sopimuksen käsittely Euroopan unionin toimielimissä ja muiden jäsenvaltioiden kannat

Sopimusehdotusta, jonka myötä Norja tulee mukaan PRS-käyttäjäksi ja potentiaaliseksi vastaanotinvalmistajaksi käsiteltiin neuvoston avaruustyöryhmässä 18.11.2024 ja käsittely jatkuu neuvostossa ja parlamentissa. Tarkempaa tietoa käsittelyaikataulusta ei ole annettu. Eduskunnan kanta tulisi olla käytettävissä ennen sopimuksen allekirjoittamista.

8 Sopimuksen kansallinen käsittely

Eduskunnalle annettiin selvitys suosituksesta neuvoston päätökseksi valtuudesta aloittaa neuvottelut sopimuksesta Euroopan unionin ja Norjan kuningaskunnan välillä ehdoista ja edellytyksistä käyttää Galileo-ohjelmassa perustetun maailmalaajuisen satelliittinavigointijärjestelmän julkisesti säänneltyä palvelua 13.09.2013 päivätyllä E-kirjeellä (E 118/2013 vp).

U-kirjelmää on käsitelty liikennejaoston (EU-22) kirjallisessa menettelyssä 25.-26.11.2024 ja viestintäjaoston (EU-19) kirjallisessa menettelyssä 25.-26.11.2024.

9 Sopimuksen allekirjoittaminen ja voimaantulo

Sopimuksen allekirjoittamisen ja voimaantulon ajankohta on vielä avoinna ja riippuu käsittelyaikataulusta.

10 Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto kannattaa Norjan kanssa tehtävää sopimusta, sillä se vahvistaa EU:n strategista asemaa, mikä on yksi turvallisuutta ja puolustusta tukevan Euroopan unionin avaruusstrategian tavoitteista. Norjan pääsy PRS-palveluun on Euroopan unionin ja

Suomen edun mukaista, koska sen avulla voidaan laajentaa PRS-vastaanottimien globaaleja markkinoita ja siten tuottaa tuloja Euroopan unionille.